

Kronika

KNJIGA O IVANU VOGRIČU

Književnost

Vogričevo ime poznajo slovenisti po terskih materialih Baudouina de Courtenaya; v drugem delu knjige, *Čužie materialy*, na str. 193, predstavlja avtor svojega informatorja tako: *Obrazcy jazyka na govore Čjanebol'skom, zapisannye v 1877 g. Ivanom Vogričem (italijanskim Slovencem rodom iz Sv.-Petrovskago distrikta), otlučennym katoličeskim svjaščnikom, professorom Udinskago liceja (gimnazii), avtorom neskol'kih polemičeskikh antiklerikal'nih i dr. brošjur, redaktorom žurnala Esaminatore Friulano*. Baudouin citira nadalje stavek iz pisma, s katerim mu je Vogrič poslal čeneboske tekste: »*Qui Le mando alcune cose nel dialetto di Canebola. Ho scritto dietro quello, che un uomo carbonaro di qual paese mi raccontava.*« (Tega oglarja je Vogrič bržkone srečal v Vidnu, saj iz življenjepisnih podatkov na razpolago ni razvidno, da bi kdajkoli šel med Terjane.)

Pred nedavnim je izšla monografska študija o tem zanimivem človeku, ki je sredi druge polovice prejšnjega stoletja nastopil proti videnskemu nadškofu Casasoli in vsi višji cerkveni hierarhiji ter celo ustanovil starokatoliško versko skupnost v Furlaniji po zgledu starokatoliških skupnosti, ki so zaradi razpora med naprednim, liberalnim klerom in rimsko kurijo nastale v Campaniji in drugje v Italiji. Knjiga osvetljuje prav ta zgodovinski moment in ne more zanimati slovenskih zgodovinarjev, saj zadeva probleme italijanske notranje politike. Zanimala pa bo človeka, ki so mu pri srcu zgodovinski problemi mejne Furlanije. Vendar bo knjiga zanimiva tudi za Slovenca, ki so mu pri srcu usode vseh tistih beneških Slovencev, ki so se kjerkoli in

kakorkoli proslavili s svojim delom. In Vogrič ni samo po rojstvu Benečan (Hlasta pri Sv. Lenartu 1818 — Viden, 1904), temveč je nekajkrat tudi služboval v Benečiji (bil je kaplan na Stari gori od 1843 do 1844 in pri Sv. Lenartu v l. 1851) in v sami Benečiji je nekajkrat nastopil kot kontestator proti centralni cerkveni oblasti: sredi l. 1871 se je moral zagovarjati, ker je brez dovoljenja hodil maševat v Škrutovo (hotel je ustreči — tako se je zagovarjal — tamkajšnji verski skupnosti, ki ni bila oskrbovana po krivdi vikarja Bankiča), ker je brez dovoljenja po maši delil krščanski nauk otrokom (to so zahtevali starši, je trdil Vogrič), ker je hodil jest v gostilno (ker sta v gostilno šla tudi S. Jožef in Marija; ker pa je bila gostilna zasedena, sta se zadovoljila s hlevom), ker je govoril zoper papeževo nezmotljivost itd., itd. A že 20 let poprej, ko je bil kaplan pri Sv. Lenartu, je prišel navzkriž z župnikom Bankičem, tistim, ki ga je pozneje ovadil čedajškemu kapitlju in videnskemu nadškofu zaradi maševanja v Škrutovem. (Je bilo morebiti to nesoglasje med trdim Bankičem in brezkompromisnim, naprednim Vogričem eden vzrokov, zaradi katerih mu je postala Benečija pretesna in je posledje iskal delo v Benetkah, po Furlaniji, v Vidnu?)

V Benečiji je spet zagrešil dejanje, ki mu je prineslo *suspensio a divinis*: v Sovodnjah je brez kanonične dispense združil v zakon po vseh predpisih rimskega obreda dva domačina, ki sta se že prej poročila s civilnim zakonom in ju je vezalo krvno sorodstvo, bila sta namreč svaka. Pri tem je zanimivo ugotoviti, da so čedajski in videnski cerkveni oblastniki nastopili proti njemu strogo, medtem ko je špetrski vizar Mihael Mucič predstavil v svojem

poročilu nadškofu vso zadevo kar se dá milo in blagohotno.

Morebiti bojo ti dogodki zanimali tudi slovenskega zgodovinarja, morebiti jih bo lahko povezal z dvema podobnima primeroma kontestacije beneškega klera sredi prejšnjega stoletja, ki jih ta monografija mimogrede omenja (primer Antona Podreka iz Škrutovega, 1794—1870), in primer Giusepa Struzza (?) iz Trčmuna).

Knjiga CHIESA E RISORGIMENTO IN FRIULI NEL DISSENSO DEL VOGRIG, ki jo je napisal mladi Carlo Rinaldi (Editrice Nuova Base, Udine, 1971, str. 200, lir 2500) je resna in stvarna, pisana pa tako živo in s takim smislom za bistveno, da jo tudi človek, ki mu niso zgodovinska vprašanja izrecno pri srcu, bere z velikim užitek.

Pavle Merku

Poročamo — glosiramo

ČAS ŠOLSКИH REFORM

Odkar je Aškerc zapisal ganljive, pa tudi nekoliko smešne verze »Napredek in prosveta, to naša bo osveta!«, je minilo že lépo število desetletij, vendar se zdi, da je šele nedavno napočil čas, ko uvidevamo, da so ti verzi kljub svoji koračniški preproščini razmeroma še kar resnični — zlasti s tistim, kar povejo o »prosveti«. Ali ne spoznavamo zmeraj bolj, da so izobraževanje, znanost in kultura, kot pravimo »prosveti« danes, navsezadnje edino pravo opravičilo za slovensko nacionalno, politično in socialno življenje, pravzaprav edino pravo zagotovilo in zadosten razlog za nadaljevanje, ohranjanje in zlasti stopnjevanje tega življenja?

Upajmo, da vsaj del tega spoznanja navdihuje številne šolske reforme, ki se že lep čas pripravljajo na Slovenskem, ne da bi zmogle že kar takoj pognati svoje kolesje v tek. Seveda bi spričo pomanjkljivega števila strokovnih sil, ki so pritegnjene v pripravo za te reforme, utegnili dvomiti o njihovi smotrnosti ali celó uspešnosti, saj bi lahko po mnogih glasovih sodili, da je ta ali ona začetna reformna poteza že kar ponesrečena, če že ne nesmiselna. Ali niso v osemletko začeli uvajati matematiko, o kateri sodijo strokovnjaki, da v tej obliki ne bo koristila pouku, am-

pak prej škodila? In ali niso prav na nasprotnem koncu našega izobraževanja — na univerzi — zahteve po študijski reformi vzele v zakup ožje študentske skupine, katerih predlogi so za zdaj še brez prave strokovne, pa tudi socialne in moralne teže? Ob obeh primerih se zdi, kot da ostaja misel na šolsko reformo še zmeraj zaprta v najožje kroge, ki so zanjo zainteresirani ali predvsem administrativno ali pa socialno prakticistično in da enim in drugim manjka ne le širši razgled po celotni problematiki civilizacije, kulture in družbe, ki se s takšno reformo zastavlja, ampak tudi ožji vpogled v stanje posameznih znanstvenih, filozofskih in umetnostnih strok, ki s svojo posebno problematiko edine lahko dajo šolski reformi konkretno vsebino, težo in upravičenost.

Da so izhodišča v takšno reformo za zdaj še res šibka, načelno nedomišljena in strokovno slabo podprta, se kaže med drugim v dejstvu, da je nekaj malega prahu zbudilo v javnosti edino razmišljanje o reformi osemletke in univerze, da pa je zunaj prave pozornosti ostalo tisto šolstvo, ki je vezni člen med obema, obenem pa najbolj odločilno za takšno ali drugačno oblikovanje našega izobraženstva — tj. srednje šolstvo in v njem zlasti gimnazija. O tem kot da ne vemo ničesar;